

NYTT FRA HØYESTERETT

(Fra perioden 5. november 2007 til 9. januar 2008)

Redaksjonens formål med denne spalten er å informere om nye avgjørelser fra Høyesterett som antas å være pensumrelevante. Henvisningene vil være problemorienterte, og ikke fullstendige referater. Alle avgjørelser kan leses i sin helhet på Lovdatas hjemmeside (www.lovdata.no).

FRITT FORSVARERVALG

Spørsmål om det frie forsvarervalg ble krenket og hvem som er skikket til å være siktedes forsvarer. (Kjennelse av 12. desember 2007, HR-2007-02155-A)

Saksforhold:

A var tiltalt for under særdeles skjerpede omstendigheter å ha skadet en annen på legemet med døden til følge. Da saken kom opp til lagmannsretten ble forsvareren sykemeldt en uke inn i forhandlingene. Det ble da besluttet at medforsvareren til tiltalte, som var advokatfullmektig, skulle overta forsvareransvaret til hovedforsvareren kom tilbake. Han fikk to dagers utsettelse for å sette seg ytterligere inn i saken, før forhandlingene fortsatte. A ble dømt til seks års fengsel og anket saken til Høyesterett på bakgrunn av saksbehandlingsfeil.

Hovedproblemstilling:

Begikk lagmannsretten saksbehandlingsfeil da den oppnevnte medforsvareren, som var advokatfullmektig, som hovedforsvarer?

Spørsmål som ble tatt opp av Høyesterett:

- var retten til det frie forsvarervalget krenket?
- advokatfullmektiger kan som hovedregel ikke føre saker med en strafferamme på over seks år. Spørsmålet var hvorvidt stprl. § 95 (2) likevel gav hjemmel for å oppnevne en advokatfullmektig som «annen skikket person» til å utføre et slikt oppdrag.

Domskonklusjon:

Da medforsvareren overtok saken ble det i realiteten foretatt et forsvarerskifte. Tiltalte hadde ikke samtykket til dette, da det ikke var tilstrekkelig at A ikke

hadde protestert mot forsvarerskiftet. Men retten til fritt forsvarervalg er ikke absolutt. I henhold til § 102 kan retten oppnevne en annen forsvarer «dersom oppnevningen av den ønskede forsvareren vil føre til forsinkelse av betydning for saken». Lagmannsretten hadde imidlertid ikke foretatt en eksplisitt vurdering av hvor lang tid saken eventuelt måtte utsettes.

Når det gjaldt oppnevningen av advokatfullmektigen ble det først vurdert hvorvidt § 95 (2), om at en «annen skikket person» kan gjøre tjeneste som forsvarer ved rettens samtykke, også inkluderer advokatfullmektiger. Fra tiltaltes side ble det hevdet at en slik forståelse ville uthule domstollovens absolutte forbud i dl. § 223 (1). Retten kom imidlertid til at bestemmelsen ikke kunne forstås slik, og at § 95 (2) også kan benyttes i forhold til advokatfullmektiger. «Spørsmålet om hvem som skal anses som « annen skikket person », må besvares ut fra den forsvareroppgaven som skal løses. Det er eksempelvis stor forskjell på hva som kreves av forsvareren i en straffutmålingsanke og i en anke som gjelder full prøving av skyldspørsmålet».

Ved spørsmålet i denne konkrete saken uttalt Høyesterett at det var vanskelig å vurdere hvorvidt advokatfullmektigen var en «annen skikket person». Han hadde tidligere jobbet 18 år i politiet, men hadde aldri prosedert for en jury. Videre var det sakens omfang som i første omgang hadde gjort at advokatfullmektigen var blitt oppnevnt som medforsvarer. Til slutt fremhevet retten av tiltaltes syn på oppnevningen må veie tungt i vurderingen om hvem som er skikket til å føre saken, og kom på denne bakgrunn til at lagmannsretten hadde begått en saksbehandlingsfeil.

UTTALELSER OM JØDER

Spørsmål om uttalelser om jøder gitt i et intervju med Verdens Gang (VG) ble rammet av straffeloven § 135a, som setter forbud mot blant annet rasediskriminerende uttalelser. (Kjennelse av 21. desember 2007, HR-2007-02150-A)

Saksforhold:

A hadde i et intervju med Verdens Gang (VG), trykket 14. juli 2003, kommet med uttalelser om hva han og Vigrid mener om jøder og innvandrere. Han uttalte at organisasjonen «ønsket å ta makten i samfunnet, renske ut jødene», og at «jødene er hovedfienden, de har drept vårt folk, de er ondskapsfulle mordere».

A uttrykte også at Vigrid er i krig med jødene, og at medlemmene i Vigrid ble gitt både våpen- og kamptrening. A ble i tingretten dømt for overtredelse av straffeloven § 135a. Lagmannsretten kom frem til at A måtte frikjennes, og viste til Grunnloven § 100 om ytringsfrihet og til flertallet i Rt-2002-1618. Påtalemyndigheten anket saken inn til Høyesterett. Anken gjaldt rettsanvendelsen.

Hovedproblemstilling:

Ble uttalelsene rammet av straffeloven § 135a?

Spørsmål som ble tatt opp av Høyesterett:

- Var vilkåret om at uttalelsen «må true, forhåne, utsette for hat, forfølgelse eller ringeakt» til stede?
- Bør meninger med rasistisk innhold komme frem i offentlighet slik at de kan bli møtt med saklig argumentasjon i en offentlig debatt?

Domskonklusjon:

Høyesterett kom frem til at ved at uttalelsene ble formidlet i et intervju i en landsdekkende avis, ble både vilkårene i bestemmelsen om offentlig framsettelse og spredning blant allmennheten oppfylt. Persongruppen som uttalelsene A kom med rettet seg mot, jødene, er beskyttet av straffeloven § 135a.

Når det gjaldt vilkåret om at uttalelsen «må true, forhåne, utsette for hat, forfølgelse eller ringeakt» uttalte Høyesterett at bestemmelsen må ses i sammenheng med prinsippet om ytringsfrihet, hjemlet i Grunnloven § 100, EMK art 10 og SP art 19 nr. 2, jf menneskerettsloven §§2 og 3. Norge har også ratifisert FNs rasediskrimineringskonvensjon (RDK), og ved dette forpliktet seg til å forby fremme av rasehat som tilskynder diskriminering, fiendskap eller vold. Høyesterett kom dermed frem til at det ved anvendelse av straffeloven § 135a må foretas en avveining mellom hensynet til beskyttelse mot diskriminering på grunn av rase, og hensynet til ytringsfriheten.

Forsvareren argumenterte med at meninger med rasistisk innhold burde få komme frem offentlig slik at de kunne skape en offentlig debatt, og at man ellers ville risikere at slike grupper gikk «under jorden». Retten kom til at straffeloven § 135a må forstås slik at toleransen for ytringer som gir uttrykk for holdninger som de fleste synes er uakseptable skal være vid, men at det allikevel er en grense for hvor grove krenkelser samfunnet skal tolerere i det offentlige rom.

Retten brukte deretter rammene som Rt-2002-1618 hadde trukket opp for å straffedømme A. A hadde ved uttalelsene oppfordret eller gitt sin tilslutning til klare integritetskrenkelser mot jøder. Ved tolkningen av uttalelsene måtte man ta utgangspunkt i hvordan de ville bli oppfattet av den alminnelige avisleser. Videre måtte uttalelsene ses samlet og i sammenheng med resten av reportasjen. Utsagnene var også en «grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd».